

POSTANOWIENIE

Dnia 28 marca 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z wniosku J. G.
o ustanowienie adwokata z urzędu celem złożenia skargi o stwierdzenie
niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia
w przedmiocie wynagrodzenia adwokata
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 28 marca 2006 r.,
zażalenia pełnomocnika wnioskodawczyni na postanowienie Sądu Okręgowego -
Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P.
z dnia 22 listopada 2005 r.,

odrzuca zażalenie.

Uzasadnienie

Postanowieniem z 30 czerwca 2005 r. , Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych ustanowił dla J. G. adwokata z urzędu w celu wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnych orzeczeń: wyroku Sądu Wojewódzkiego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ł. z 3 września 1996 r., w sprawie VII Pr .../96 oraz wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. z 15 maja 2001 r., w sprawie V Pa .../01.

Okręgowa Rada Adwokacka w [...] wyznaczyła pełnomocnikiem z urzędu adwokat E. Ł.

Pełnomocnik z urzędu sporządziła opinię o braku podstaw do wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem wyżej wskazanych prawomocnych orzeczeń, powołując się na treść art. 424⁶ § 1 k.p.c., zgodnie z którym wniesienie skargi jest dopuszczalne tylko w terminie dwóch lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, tymczasem obydwie wskazane przez skarżącą orzeczenia uprawomocniły się znacznie wcześniej - w terminach znacznie odbiegających od terminu wymaganego ustawą.

Po sporządzeniu powyższej opinii pełnomocnik z urzędu wniosła o przyznanie jej wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną w sprawie V Po .../05, w której złożyła opinię o niedopuszczalności wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnych orzeczeń.

Postanowieniem z 22 listopada 2005 r. Sąd Okręgowy oddalił wniosek adwokat E. Ł. o przyznanie jej wynagrodzenia, ponieważ złożony przez nią wniosek nie zawierał oświadczenia, że żądane koszty nie zostały opłacone w całości lub w części. Powołując się na postanowienie Sądu Najwyższego z 14 października 1998 r., II CKN 687/98 (OSNC z 1999 r. nr 3, poz. 63, z głosem A.Zielińskiego, Palestra z 1999 r. nr 11, s. 143), Sąd Okręgowy podzielił pogląd, że wniosek adwokata ustanowionego dla strony zwolnionej od kosztów sądowych w całości lub w części o zasądzenie od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, niezawierający oświadczenia, że żądane koszty nie zostały zapłacone w całości lub w części, podlega oddaleniu jako nieuzasadniony. Niezłożenie przez pełnomocnika wskazanego oświadczenia nie stanowi przy tym braku formalnego pisma (wniosku o przyznanie wynagrodzenia), lecz brak w zakresie uzasadnienia wniosku, co nie podlega ewentualnemu uzupełnieniu w trybie art. 130 k.p.c.

Na powyższe postanowienie Sądu Okręgowego zażalenie wniosła pełnomocnik z urzędu, domagając się jego uchylenia i zasądzenia wynagrodzenia za sporządzenie opinii o niedopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnych orzeczeń. W uzasadnieniu zażalenia podniesiono, że gdyby pełnomocnik otrzymała z tytułu świadczonej pomocy prawnej z urzędu jakiegokolwiek wynagrodzenie od strony, to nie występowałaby o jego przyznanie od

Skarbu Państwa. W zażaleniu – skierowanym do Sądu Apelacyjnego - nie wskazano podstawy prawnej jego wniesienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozważenia wymagała przede wszystkim dopuszczalność wniesionego zażalenia ze względu na przedmiot zaskarżonego postanowienia.

Postanowienie o oddaleniu wniosku pełnomocnika o przyznanie wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną udzieloną z urzędu zostało wydane przez Sąd Okręgowy w P. działający jako sąd drugiej instancji. Podjęcie przez Sąd Okręgowy czynności sądowych w granicach właściwości funkcjonalnej sądu drugiej instancji nie może budzić jakichkolwiek wątpliwości, skoro chodziło o wniesienie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji kończących postępowanie w sprawie (zgodnie z art. 424¹ § 1 k.p.c.), a wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu wniesienia skargi złożono w sądzie, który te prawomocne orzeczenia wydał (przynajmniej jedno z nich – to późniejsze), jako sądzie drugiej instancji (zgodnie z art. 424⁶ § 1 k.p.c.). W tej sytuacji zaadresowanie zażalenia do Sądu Apelacyjnego było oczywiście nieprawidłowe, ponieważ od postanowień sądu okręgowego działającego jako sąd drugiej instancji zażalenie przysługuje do Sądu Najwyższego, a nie do sądu apelacyjnego.

Ocena dopuszczalności wniesionego zażalenia powinna być zatem dokonana nie na podstawie art. 394 k.p.c., lecz w oparciu o treść art. 394¹ k.p.c.

Zgodnie z tym ostatnim przepisem, zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji: 1) odrzucające skargę kasacyjną oraz skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 394¹ § 1 k.p.c.), oraz 2) na postanowienie sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, w której przysługuje skarga kasacyjna, z wyjątkiem: a) postanowień, o których mowa w art. 398¹ k.p.c. (czyli postanowień w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie), a także b) postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji (art. 394¹ § 2 k.p.c.).

Przedmiotem zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego z 22 listopada 2005 r. nie było odrzucenie skargi kasacyjnej lub skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 394¹ § 1 k.p.c.), a zatem ocena dopuszczalności wniesienia zażalenia do Sądu Najwyższego powinna być dokonana w oparciu o przepis art. 394¹ § 2 k.p.c. Z tego punktu widzenia istotne było ustalenie, czy po pierwsze - w sprawie tej przysługuje skarga kasacyjna, po drugie - czy zaskarżone postanowienie kończy postępowanie w sprawie.

Pierwsza z tych kwestii (dopuszczalność ewentualnej kasacji czy skargi kasacyjnej) uchyla się spod oceny na tym etapie postępowania, ponieważ brak jest przesłanek do dokonania w tym przedmiocie jakichkolwiek wiążących ustaleń. Można jedynie przypuszczać, że prawomocnie zakończone sprawy, których miała dotyczyć skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnych orzeczeń (pierwsza - o uznanie za bezskuteczne przeniesienia nauczyciela w stan nieczynny, druga - o uznanie za bezskuteczne dokonanego wypowiedzenia nauczycielowi stosunku pracy), były sprawami, w których dopuszczalne było – w odpowiednim czasie - wniesienie kasacji. Skarga kasacyjna z całą pewnością w sprawach tych nie przysługuje ze względu na upływ czasu od chwili wydania prawomocnych orzeczeń.

Pozostaje zatem do oceny jedynie to, czy zaskarżone postanowienie, którego przedmiotem było oddalenie wniosku pełnomocnika z urzędu o przyznanie wynagrodzenia od Skarbu Państwa, kończy postępowanie w sprawie.

W orzecznictwie i piśmiennictwie prawniczym przyjmuje się, że za kończące postępowanie w sprawie można uznać postanowienia, których uprawomocnienie się zamyka drogę do rozstrzygnięcia sprawy co do istoty przez sąd danej lub wyższej instancji, jeżeli w chwili ich wydania sąd jest zwolniony z obowiązku dalszego rozpoznawania sprawy, albo postanowienia stwierdzające wystąpienie okoliczności powodującej niedopuszczalność kontynuowania postępowania zmierzającego do rozstrzygnięcia sprawy co do istoty przez sąd danej lub wyższej instancji, jeżeli w chwili ich wydania sąd jest zwolniony z obowiązku dalszego rozpoznawania sprawy. Inaczej mówiąc, za kończące postępowanie w sprawie nie może być uznane postanowienie dotyczące kwestii ubocznej, wypadkowej,

incydentalnej, niezwiązanej bezpośrednio z istotą sprawy. Do takich kwestii należy z pewnością wynagrodzenie pełnomocnika, także pełnomocnika z urzędu.

Wniosek taki wynika również z wykładni systemowej. Zgodnie z art. 394 § 1 k.p.c., zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie, a ponadto na postanowienia, których przedmiotem jest któraś z kwestii enumeratywnie wyliczonych w tym przepisie. Wśród tych kwestii znajduje się również orzeczenie o kosztach procesu (art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c.). Wynagrodzenie pełnomocnika ustanowionego z urzędu jest niewątpliwie elementem kosztów procesu, do których odnosi się art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c., nawet jeżeli ostatecznie koszty te ponosi Skarb Państwa na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o advokaturze (tekst jednolity: Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 ze zm.) oraz § 19 - § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.). Wynagrodzenie adwokackie wchodzi bowiem zawsze w skład szerszego pojęcia kosztów procesu zgodnie z art. 98 § 3 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 listopada 1986 r., IV PZ 89/86, LEX nr 8788). O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu sąd powinien orzec w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji, zgodnie z treścią art. 108 § 1 k.p.c. Orzeczenie w tej kwestii może być jednak także wydane osobno, jako postanowienie incydentalne. Tak się stało w rozpoznawanej sprawie. Jednakże zamieszczenie rozstrzygnięcia w tym przedmiocie nie w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji, lecz w osobnym postanowieniu, nie nadaje temu postanowieniu rangi postanowienia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie w rozumieniu art. 394¹ § 2 k.p.c.

Skoro przepis art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c. nie traktuje postanowienia sądu pierwszej instancji w przedmiocie rozstrzygnięcia o kosztach procesu - w tym w przedmiocie wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu - jako kończącego postępowanie w sprawie, to w podobny sposób przedmiot ten należy potraktować na gruncie art. 394¹ § 2 k.p.c. W związku z tym należy przyjąć, że na postanowienie sądu drugiej instancji oddalające wniosek o przyznanie wynagrodzenia pełnomocnikowi z urzędu nie przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego.

Rozstrzygnięcie to dotyczy bowiem kwestii niebędącej przedmiotem zasadniczego postępowania, a więc kwestii w tym sensie incydentalnej, ubocznej. Wynika z tego, że zażalenie na postanowienie sądu drugiej instancji, którego przedmiotem jest oddalenie wniosku o przyznanie wynagrodzenia pełnomocnikowi ustanowionemu przez sąd, jest niedopuszczalne.

Charakterystyczne jest przy tym to, że w zażaleniu - wniesionym przez pełnomocnika z urzędu w osobie adwokata - nie wskazano podstawy prawnej jego złożenia, co może pośrednio sugerować brak takiej podstawy.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy odrzucił niedopuszczalne zażalenie na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. w związku z art. 370 i 373 k.p.c.